Komisijas paziņojums – ES labākās prakses pamatnostādnes ar lauksaimniecības produktiem un pārtikas produktiem saistītām brīvprātīgās sertifikācijas shēmām

(2010/C 341/04)

1. IEVADS

Pēdējos gados ir būtiski pieaudzis lauksaimniecības produktu un pārtikas produktu brīvprātīgās sertifikācijas shēmu skaits. Inventarizācijā, ko Komisijas vajadzībām veica 2010. gadā ([1]), uzskaitītas vairāk par 440 dažādām shēmām, no kurām vairākums izveidotas pēdējo desmit gadu laikā.

Lauksaimniecības produktu un pārtikas produktu sertifikācijas shēmas (ar sertifikācijas mehānisma palīdzību) nodrošina pārliecību, ka ir ievērotas specifikācijās norādītās produkta vai tā ražošanas metodes vai sistēmas konkrētas īpašības vai pazīmes. Tās aptver plašu loku dažādu iniciatīvu, kas darbojas dažādos pārtikas aprites ķēdes posmos (posms pirms vai pēc saimniecības; posms, kas aptver visu pārtikas aprites ķēdi vai tās daļu; posms, kas ietekmē visus sektorus vai tikai vienu tirgus segmentu, utt.). Shēmas var darboties uzņēmumu savstarpējo darījumu (B2B) līmenī (ja paredzēts, ka lielveikals vai pārstrādes uzņēmums ir informācijas galasaņēmējs) vai uzņēmuma darījumu ar patērētāju (B2C) līmenī. Var izmantot logotipus, tomēr daudzās, jo īpaši B2B shēmās, tas netiek darīts.

Lai gan saskaņā ar definīciju sertifikācijas shēmas izmanto trešo personu apliecinājumu, tirgū pastāv citas shēmas, kuru darbības pamatā ir marķējums vai logotips (kas bieži vien reģistrēts kā preču zīme), un netiek iesaistīts nekāds sertifikācijas mehānisms. Šo shēmu ievērošanu nodrošina, izmantojot pašdeklarēšanos vai izvēli, ko veic shēmas īpašnieks. Saskaņā ar 2. iedaļā sniegtajām definīcijām šīs shēmas sauks par "pašdeklarācijas shēmām". Sertifikāciju vislietderīgāk izmantot tad, kad sniegtās garantijas ir sarežģītas, tās ir sīki izklāstītas specifikācijās un tiek periodiski pārbaudītas. Pašdeklarācija ir atbilstošāka samērā vienkāršu (vienas tematikas) informācijas norāžu gadījumā.

Sertifikācijas shēmu izstrādi galvenokārt nosaka tādi faktori kā sabiedrības pieprasījums pēc produkta vai tā ražošanas procesa konkrētām īpašībām ([2]), no vienas puses (pārsvarā B2C shēmām), un uzņēmēju vēlme nodrošināt, ka to piegādātāji ievēro konkrētas prasības, no otras puses (pārsvarā B2B shēmām). Pārtikas nekaitīguma jomā Regula (EK) Nr. 178/2002, ar ko paredz pārtikas aprites tiesību aktu vispārīgus principus un prasības ([3]), nosaka to, ka uzņēmumi, kas iesaistīti pārtikas un barības apritē, ir primāri atbildīgi par to, lai pārtika un barība atbilstu pārtikas aprites tiesību aktu prasībām, un pārbauda, vai uzņēmēji, kas ir iesaistīti pārtikas un barības apritē, izpilda minētās prasības. Lieli pārtikas aprites ķēdes dalībnieki jo īpaši bieži paļaujas uz sertifikācijas shēmām, lai pārliecinātos, ka produkts atbilst prasībām, un lai sargātu savu reputāciju un novērstu atbildību, ja pārtikas nekaitīguma jomā radies incidents.

Privātā sertifikācija, protams, nav nepieciešama, lai apliecinātu atbilstību tiesību aktu prasībām. Jebkurai privātai sertifikācijas shēmai lauksaimniecības un pārtikas nozarē jāpaliek brīvprātīgai. Ja uzņēmēji izmanto sertifikāciju par atbilstību pamatprasībām, lai atvieglotu darījumus ar citiem pārtikas aprites ķēdes dalībniekiem, būtu skaidri jānosaka, ka šādu praksi nevar izmantot, lai diferencētu produktus tirgū.

Sertifikācijas shēmas var sniegt ieguvumus:

— pārtikas aprites ķēdes starpniekiem, nodrošinot standartus un tādējādi sargājot atbildību un reputāciju attiecībā uz produktu un marķējuma informācijas norādēm,

— ražotājiem, uzlabojot piekļuvi tirgum, palielinot tirgus daļu un produkta uzcenojumu sertificētajiem produktiem, un, iespējams, arī palielinot efektivitāti un samazinot darījumu izmaksas, un

— patērētājiem, nodrošinot drošu un uzticamu informāciju par produkta un procesa īpašībām.

Dažas ieinteresētās personas ir apgalvojušas, ka sertifikācijas shēmām var būt trūkumi:

— vienotā tirgus apdraudējums ([4]),

— jautājumi par shēmas prasību pārredzamību un informācijas norāžu ticamību, jo īpaši shēmām, kuras apliecina atbilstību pamatprasībām,

— patērētāju maldināšanas iespēja,

— izmaksas un slogs lauksaimniekiem, jo īpaši gadījumos, kad tiem jāpievienojas vairākām shēmām, lai nodrošinātu pircēju prasību izpildi,

([1]) *Areté* veiktais pētījums DG AGRI vajadzībām; sk. http://ec.europa.eu/agriculture/quality/index_en.htm

([2]) Piemēri: dzīvnieku labturība; vides ilgtspēja; "taisnīga tirdzniecība".

([3]) OV L 31, 1.2.2002., 1. lpp.

([4]) Paziņojumā "Labāka pārtikas apgādes ķēdes darbība Eiropā" (COM (2009) 591) Komisija darīja zināmu savu ieceri pārskatīt atsevišķus vides standartus un izcelsmes marķēšanas shēmas, kas var kavēt pārrobežu tirdzniecību.

— risks, ka ražotāji, kuri nepiedalās galvenajās sertifikācijas shēmās, varētu tikt izspiesti no tirgus, un

— ietekme uz starptautisko tirdzniecību, jo īpaši jaunattīstības valstīs [1].

Komisija ir norādījusi, ka jautājumu par to, ka dažādas shēmas ar līdzīgiem mērķiem izraisa patērētājos apjukumu, risina privātās iniciatīvas [2], kuru mērķis ir radīt "labas prakses kodeksu" privātajām standartizācijas organizācijām galvenokārt sociālajā un vides jomā. Turklāt konkrēti esošo shēmu ierosinātāji jau ir veikuši pasākumus, lai saskaņotu prasības ar līdzīgām shēmām, un dažas no esošajām sertifikācijas shēmām (galvenokārt B2B līmenī) ir radušās dažādu individuālo standartu saskaņošanas procesā.

1.1. **Shēmu veidi**

Pastāv liela shēmu dažādība to darbības jomas, mērķu, uzbūves un darbības metožu ziņā. Kā minēts iepriekš, viena būtiska atšķirība starp shēmām ir, vai šīs shēmas izmanto trešo personu apliecinājuma procedūru; tādējādi tās tiek klasificētas pašdeklarācijas shēmās, no vienas puses, un sertifikācijas shēmās, no otras puses. Sertifikācijas shēmas var tālāk dalīt pēc tā, vai tās darbojas uzņēmumu savstarpējo darījumu (B2B) līmenī, vai to mērķis ir sniegt informāciju no uzņēmējdarbības ķēdes patērētājam (B2C).

Vēl viens svarīgs klasifikācijas kritērijs ir saistīts ar to, vai shēma vērtē produktus un procesus (galvenokārt B2C), vai pārvaldības sistēmas (galvenokārt B2B). Konkrēto prasību ziņā shēmas var apliecināt atbilstību valsts iestāžu noteiktajām prasībām (pamatprasības), vai tās var pievienot kritērijus, kas pārsniedz tiesību aktu prasības (papildu prasības). Izšķirt šos divus prasību veidus nav vienmēr viegli: no vienas puses, dažās shēmu jomās pamatprasību kritēriji bieži vien ir stingrāki nekā citās jomās; no otras puses, dažas pamatprasības, jo īpaši vides un lauksaimniecības jomā, prasa uzņēmējiem piemērot labu vai labāko praksi un izsaka vērtējumu par pienācīgas rūpības ievērošanu, tādējādi konkrētās veicamās darbības dažādiem shēmas dalībniekiem un dažādās dalībvalstīs var būt atšķirīgas. Patiesībā uzņēmēji izmanto dažu sertifikācijas shēmu tehniskās prasības, lai interpretētu un konkretizētu šos vispārīgos pienākumus.

Minēto klasifikāciju ilustrē šāda tabula.

Shēmu klasifikācija

Apliecinājuma veids	Pašdeklarācija	Sertifikācija (trešās personas apliecinājums)	
Mērķauditorija	B2C	B2C	B2B
Konkrēto prasību objekti	Produkti un procesi	Galvenokārt produkti (tostarp pakalpojumi) un procesi	Galvenokārt pārvaldības sistēmas
Prasību saturs	Galvenokārt pārsniedz pamatprasības	Galvenokārt pārsniedz pamatprasības	Pamatprasības un pārsniedz pamatprasības

Pamatnostādnēs galvenā uzmanība tiks pievērsta tabulas labajā pusē minētajām sertifikācijas shēmām.

1.2. **Pamatnostādņu mērķis**

Paziņojumā par lauksaimniecības produktu kvalitātes politiku [3] Komisija noteica, ka, ņemot vērā norises un iniciatīvas privātajā sektorā, pašreizējā posmā, lai novērstu sertifikācijas shēmu iespējamos trūkumus, nav nepieciešama tiesību aktu pieņemšana [4]. Tā vietā, pamatojoties uz ieinteresēto personu piezīmēm, Komisija, sadarbojoties ar padomdevēju grupu kvalitātes jautājumos [5], apņēmās izstrādāt pamatnostādnes lauksaimniecības produktu un pārtikas produktu sertifikācijas shēmām.

Šo pamatnostādņu mērķis ir aprakstīt spēkā esošo tiesisko regulējumu un palīdzēt uzlabot brīvprātīgās sertifikācijas shēmu pārredzamību, ticamību un efektivitāti, un nodrošināt, lai tās nebūtu pretrunā ar normatīvajām prasībām. Tās uzsver labāko praksi šādu shēmu darbībā, tādējādi nodrošinot norādījumus par to, kā:

— neradīt patērētājos apjukumu un palielināt shēmu prasību pārredzamību un skaidrību,

(1) Privāto standartu jautājums tika apspriests PTO SPS komitejā.
(2) Piemēram, *ISEAL Alliance* (http://www.isealalliance.org).
(3) COM(2009) 234.
(4) Šā secinājuma pamatā bija rūpīgs ietekmes novērtējums, kas apskatīja dažādas turpmākās rīcības iespējas (sk. "Certification schemes for agricultural products and foodstuffs"; http://ec.europa.eu/agriculture/quality/policy/com2009_234/ia_annex_d_en.pdf).
(5) Padomdevēja grupa lauksaimnieciskās ražošanas kvalitātes jautājumos, kas izveidota ar Komisijas Lēmumu 2004/391/EK (OV L 120, 24.4.2004., 50. lpp.).

— mazināt lauksaimnieku un ražotāju administratīvo un finansiālo slogu, tostarp jaunattīstības valstīs, un

— nodrošināt atbilstību ES iekšējā tirgus noteikumiem un principiem sertifikācijas jomā.

Pamatnostādnes galvenokārt paredzētas shēmu izstrādātājiem un atbildīgajiem par to izpildi.

Pamatnostādņu izmantošana ir brīvprātīga. Šo pamatnostādņu ievērošana nenozīmē to, ka Komisija ir apstiprinājusi šajās shēmās noteiktās prasības. Pašreizējām pamatnostādnēm nav ne juridiska statusa Eiropas Savienībā, ne arī tās paredzētas, lai mainītu prasības ES tiesību aktos.

Visbeidzot, šīs pamatnostādnes nebūtu jāuztver kā ES tiesību aktu juridiska interpretācija, jo šāda interpretācija ir vienīgi Eiropas Savienības Tiesas kompetencē.

2. DARBĪBAS JOMA UN DEFINĪCIJAS

2.1. Darbības joma

Pamatnostādnes ir piemērojamas brīvprātīgās sertifikācijas shēmām, kas attiecas uz:

— lauksaimniecības produktiem, kas ir vai nav paredzēti lietošanai pārtikā (tostarp dzīvnieku barību),

— Regulas (EK) Nr. 178/2002 2. pantā uzskaitītajiem pārtikas produktiem un

— procesiem un pārvaldības sistēmām, kas saistītas ar lauksaimniecības produktu un pārtikas produktu ražošanu un pārstrādi.

Pamatnostādnes neattiecas uz valsts iestāžu veiktajām oficiālajām kontrolēm.

2.2. Terminu definīcijas [1]

1. Konkrēta prasība: noteikta vajadzība vai sagaidāmais rezultāts.

2. Atbilstības novērtējums: pierādījums, ka ir izpildītas konkrētās prasības saistībā ar produktu, procesu, sistēmu, personu vai iestādi.

3. Pārskatīšana: atlases un derīguma noteikšanas darbību piemērotības, atbilstības un efektivitātes un šo darbību rezultātu pārbaude attiecībā uz konkrēto prasību izpildi.

4. Apliecinājums: izziņa, pamatojoties uz lēmumu, kas pieņemts pēc pārbaudes veikšanas, par to, ka ir pierādīta konkrēto prasību ievērošana.

5. Deklarācija: ieinteresētās puses apliecinājums. Šajās pamatnostādnēs terminu "pašdeklarācijas shēmas" lieto attiecībā uz kolektīvām shēmām un marķējuma informācijas norādēm, kas nav sertificētas un kuru pamatā ir ražotāja veiktā pašdeklarācija.

6. Sertifikācija: trešās personas apliecinājums saistībā ar produktiem, procesiem, sistēmām vai personām.

7. Akreditācija: trešās personas apliecinājums saistībā ar iestādi, oficiāli parādot tās kompetenci veikt konkrētus uzdevumus. Eiropas Savienībā [2] akreditācija ir valsts akreditācijas struktūras apliecinājums, ka atbilstības novērtēšanas struktūra atbilst saskaņotajos standartos noteiktajām prasībām un attiecīgā gadījumā – jebkurām papildu prasībām, tostarp atbilstīgajās nozaru sistēmās izklāstītajām, lai veiktu īpašas atbilstības novērtēšanas darbības;

8. Kontrole: produkta dizaina, produkta, procesa vai iekārtas pārbaude un noteikšana, vai tā atbilst konkrētām prasībām, vai, pamatojoties uz profesionālu vērtējumu, – vispārīgām prasībām.

9. Revīzija: sistemātisks, neatkarīgs, dokumentēts process, lai iegūtu uzskaites datus, faktus vai citu būtisku informāciju un to objektīvi novērtētu ar nolūku noteikt, kādā pakāpē ir izpildītas konkrētas prasības.

3. SPĒKĀ ESOŠĀS TIESĪBU NORMAS ES LĪMENĪ

3.1. Noteikumi saistībā ar shēmu darbību

Sertifikācijas shēmām, kas darbojas Eiropas Savienībā, piemēro šādas ES pamatnormas:

[1] To pamatā ir EN ISO/IEC 17000 "Atbilstības novērtēšana – Vārdnīca un vispārīgie principi".

[2] 2. panta 10. punkts Regulā (EK) Nr. 765/2008, ar ko nosaka akreditācijas un tirgus uzraudzības prasības attiecībā uz produktu tirdzniecību (OV L 218, 13.8.2008., 30. lpp.).

— Noteikumi par iekšējo tirgu. Sertifikācijas pakalpojumu sniedzēji var brīvi veikt uzņēmējdarbību un sniegt pakalpojumus, kā tas noteikts saskaņā ar 49. un 56. pantu Līgumā par Eiropas Savienības darbību (LESD) un Pakalpojumu direktīvas attiecīgajām normām ([1]). Dibinot uzņēmumu citā dalībvalstī, uz noteikumiem neattiecina nepamatotus ierobežojumus. Tāpat arī tiem nevajadzētu saskarties ar nepamatotiem ierobežojumiem, sniedzot pārrobežu pakalpojumus. Sertifikācijas shēmas nedrīkst arī radīt *de facto* šķēršļus preču tirdzniecībai iekšējā tirgū.

— Noteikumi par valsts iesaistīšanos shēmās. Sertifikācijas shēmas, ko atbalsta tādas publiskas iestādes kā reģionālās vai valsts iestādes, nedrīkst radīt ierobežojumus, kuru pamatā ir ražotāju valstiskā izcelsme, vai kā citādi kavēt vienotā tirgus darbību. Jebkuram sertifikācijas shēmām paredzētam atbalstam, ko piešķir dalībvalsts vai ko piešķir no valsts līdzekļiem LESD 107. panta nozīmē, jāievēro valsts atbalsta noteikumi.

— Noteikumi par konkurenci. Sertifikācijas shēmas nedrīkst izraisīt pret konkurenci vērstu rīcību, jo īpaši attiecībā uz tādiem papildināmiem aspektiem kā:

  — horizontālas vai vertikālas vienošanās, kas ierobežo konkurenci,

  — situāciju, kad konkurējošus uzņēmumus izslēdz no tirgus viens vai vairāki uzņēmumi ar būtisku ietekmi tirgū (piemēram, liedzot konkurējošiem pircējiem piekļuvi izejvielām un/vai konkurējošiem piegādātājiem piekļuvi izplatīšanas kanāliem),

  — aizliegums piekļūt sertifikācijas shēmai tiem tirgus dalībniekiem, kas atbilst piemērojamajiem priekšnoteikumiem,

  — aizliegums shēmā iesaistītajām pusēm vai citām trešām pusēm attīstīt, ražot un tirgot produktus, kuri neatbilst shēmā noteiktajām specifikācijām.

— Patērētājiem sniedzamā informācija un marķēšanas prasības ([2]) Pārtikas produktu marķējums, reklāma un noformējums nedrīkst būtiski maldināt pircēju, jo īpaši:

  — par pārtikas produkta raksturīgajām pazīmēm un jo īpaši tā raksturu, identitāti, īpašībām, sastāvu, daudzumu, derīgumu, izcelsmi vai pirmavotu, izgatavošanas vai ražošanas veidu,

  — piedēvējot pārtikas produktam tādu iedarbību vai īpašības, kas tam nepiemīt,

  — liekot saprast, ka pārtikas produktam piemīt sevišķas īpašības, kamēr faktiski šādas īpašības piemīt visiem līdzīgiem pārtikas produktiem.

Shēmas, kurās apliecina tikai atbilstību juridiskajām prasībām, nedrīkstētu dot norādes par to, ka sertificētajiem produktiem piemīt īpašas iezīmes, kas atšķiras no līdzīgu produktu iezīmēm. Tāpat shēmu iedarbība nedrīkstētu būt tāda, ka tiktu apšaubīti citi produkti tirgū vai oficiālo pārbaužu uzticamība vai būtu tendence tos apšaubīt.

Turklāt saskaņā ar Direktīvas par negodīgu komercpraksi noteikumiem pārtikas produktu marķējums, reklāma un noformējums nedrīkst maldināt pircējus ([3]).

— Ieviešot atbilstības novērtējuma procedūru kādā tiesību aktā, ES ņem vērā starptautiskās saistības, jo īpaši tās, kas izklāstīti PTO Nolīgumā par tehniskiem tirdzniecības šķēršļiem.

3.2. **Noteikumi saistībā ar shēmu saturu**

Turklāt daudzās jomās, ko skar sertifikācijas shēmu prasības (piemēram, normatīvās prasības pārtikas nekaitīguma un higiēnas jomā ([4]), bioloģiskās lauksaimniecības, dzīvnieku labturības, vides aizsardzības jomā un tirdzniecības standartu jomā konkrētiem produktiem) pastāv īpaši tiesību akti.

Jomās, kurās pastāv attiecīgi standarti vai tiesību akti, informācijas norādēs šie standarti vai tiesību akti jāņem vērā un jānodrošina atbilstība, kā arī specifikācijās jāievieto atsauce uz tiem (piemēram, ja shēma izmanto norādes uz bioloģisko lauksaimniecību, tās pamatā jābūt Regulai (EK) Nr. 834/2007 par bioloģisko ražošanu un bioloģisko produktu marķēšanu ([5]); ja shēma izmanto norādes uz uzturvērtību un veselīgumu, tai jābūt saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 1924/2006 ([6]) un jānodrošina prasītais zinātniskais novērtējums, ko veic Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestāde (*European Food Safety Authority, EFSA*)).

([1]) 2006. gada 12. decembra Direktīva 2006/123/EK par pakalpojumiem iekšējā tirgū (OV L 376, 27.12.2006., 36. lpp.)

([2]) 2. panta 1. punkta a) apakšpunkts Direktīvā 2000/13/EK par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz pārtikas produktu marķēšanu, noformēšanu un reklāmu (OV L 109, 6.5.2000., 29. lpp.)

([3]) Direktīva 2005/29/EK, kas attiecas uz uzņēmēju negodīgu komercpraksi iekšējā tirgū attiecībā pret patērētājiem (OV L 149, 11.6.2005, 22. lpp.) un norādījumi par tās īstenošanu: SEC(2009) 1666.

([4]) 2004. gada 29. aprīļa Regula (EK) Nr. 852/2004 par pārtikas produktu higiēnu; 2004. gada 29. aprīļa Regula (EK) Nr. 853/2004, ar ko nosaka īpašus higiēnas noteikumus attiecībā uz dzīvnieku izcelsmes pārtiku, un Regula (EK) Nr. 854/2004, ar ko paredz īpašus noteikumus par lietošanai pārtikā paredzētu dzīvnieku izcelsmes produktu oficiālās kontroles organizēšanu (OV L 139, 30.4.2004., 1. lpp.).

([5]) OV L 189, 20.7.2007., 1. lpp.

([6]) OV L 404, 30.12.2006., 9. lpp.

Jo īpaši attiecībā uz pārtikas nekaitīgumu un higiēnu:

— shēmas nedrīkst ietekmēt esošos oficiālos standartus un/vai prasības vai jācenšas tos/tās aizstāt, nedz arī jātiecas aizstāt kompetento iestāžu veiktās oficiālās kontroles, lai veiktu oficiālo pārbaudi par atbilstību oficiālajiem obligātajiem standartiem un prasībām,

— produktus, kas tiek piedāvāti tirgū tādās shēmās, kurās nekaitīguma un higiēnas standarti pārsniedz juridiskās prasības, nedrīkstētu reklamēt vai ieteikt tā, ka tiktu apšaubīts citu tirgū piedāvāto produktu nekaitīgums vai būtu vērojama tendence to apšaubīt, vai tiktu apšaubīta oficiālo pārbaužu uzticamība.

3.3. **Noteikumi, kas nosaka atbilstības novērtējumu, sertifikāciju un akreditāciju**

Noteikumi par tādu atbilstības novērtēšanas iestāžu akreditācijas organizēšanu un veikšanu, kuras veic darbības reglamentētajā jomā, ir noteikti Regulā (EK) Nr. 765/2008. Lai gan šī regula nesatur prasību atbilstības novērtēšanas iestādēm iegūt akreditāciju, šāda prasība izteikta dažos citos ES tiesību aktos ([1]).

Turklāt starptautiski atzīti noteikumi attiecībā uz produkta/procesa vai sistēmas sertifikācijas shēmām izklāstīti attiecīgi Starptautisko standartu organizācijas (*ISO*) 65. rokasgrāmatā (EN 45011) vai *ISO* 17021. Kaut gan produkta/procesa vai sistēmas sertifikācijas shēmas ir brīvprātīga iniciatīva, lai veiktu produkta/procesa vai sistēmas sertifikāta akreditāciju, sertifikācijas iestādei jābūt akreditētai atbilstoši EN 45011/ISO 65 vai *ISO* 17021.

Tomēr iepriekš minētais neskar visas piemērojamās ES pārtikas aprites tiesību aktu prasības, tostarp Regulas (EK) Nr. 178/2002 5. panta 1. punktā izklāstītos vispārīgos mērķus:

> "Pārtikas aprites tiesību aktiem ir viens vai vairāki vispārīgi mērķi, proti, augsts cilvēku dzīvības un veselības, kā arī patērētāju interešu aizsardzības līmenis, tostarp godīga pārtikas tirdzniecības prakse, attiecīgā gadījumā ņemot vērā dzīvnieku veselības un labturības, augu veselības un vides aizsardzību."

Šajā sistēmā Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 882/2004 ([2]) par oficiālo kontroli, ko veic, lai nodrošinātu atbilstības pārbaudi saistībā ar dzīvnieku barības un pārtikas aprites tiesību aktiem un dzīvnieku veselības un dzīvnieku labturības noteikumiem, ietver konkrētus noteikumus attiecībā uz to, kā kompetentās iestādes deleģē oficiālos kontroles uzdevumus (tostarp akreditāciju un pārskatu sniegšanas pienākumus) neatkarīgām trešām personām.

Oficiālo kontroles darbību sniegtās garantijas ir pamats, un papildus tam var brīvprātīgi darboties konkrētas sertifikācijas shēmas, ņemot vērā, ka par katru pārkāpumu ir jāatbild saskaņā ar pārtikas aprites tiesību aktiem. Atbilstības pamatprasībām novērtējums, izmantojot sertifikācijas shēmas, neatbrīvo oficiālās kontroles iestādes no atbildības.

4. **IETEIKUMI ATTIECĪBĀ UZ SHĒMAS DALĪBU UN IZSTRĀDI**

1. Shēmām būtu jābūt atvērtām saskaņā ar pārredzamiem un nediskriminējošiem kritērijiem visiem dalībniekiem, kas vēlas un spēj ievērot specifikācijas.

2. Būtu jāizveido shēmu uzraudzības struktūra, kas pieļauj visu pārtikas aprites ķēdē iesaistīto ieinteresēto personu (attiecīgi lauksaimnieku un to organizāciju ([3]), lauksaimniecības un lauksaimniecības pārtikas produktu tirgotāju, pārtikas nozares, vairumtirgotāju, mazumtirgotāju un patērētāju) ieguldījumu shēmas izstrādē un lēmumu pieņemšanu reprezentatīvā un līdzsvarotā veidā. Ieinteresēto personu līdzdalības mehānismi un iesaistītās organizācijas būtu jādokumentē un jānodrošina informācijas publiska pieejamība.

3. Dažādās valstīs un reģionos darbojošos shēmu vadītājiem būtu jāveicina visu šā reģiona attiecīgo ieinteresēto personu līdzdalība shēmas izstrādē.

4. Shēmas prasības būtu jāizstrādā ekspertu tehniskām komitejām un jāiesniedz plašākai ieinteresēto personu grupai, lai tā dotu savu ieguldījumu.

5. Shēmu vadītājiem būtu jānodrošina attiecīgo ieinteresēto personu līdzdalība kontroles kritēriju un kontrollapu izstrādē, kā arī sankciju limitu izveidē un noteikšanā.

6. Shēmu vadītājiem būtu jāpieņem nepārtrauktas attīstības pieeja, izveidojot atgriezeniskās saites mehānismus, lai līdzdarbojoties regulāri pārskatītu noteikumus un prasības. Jo īpaši shēmas dalībnieki būtu jāiesaista shēmas turpmākajā attīstībā.

([1]) Piemēram, Regulas (EK) Nr. 510/2006 par lauksaimniecības produktu un pārtikas produktu ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu un cilmes vietu nosaukumu aizsardzību 11. panta 3. punkts nosaka, ka "Šā panta 1. un 2. punktā minētās produktu sertificēšanas struktūras atbilst Eiropas standartam EN 45011 vai *ISO*/*IEC* 65. rokasgrāmatai (Vispārējas prasības struktūrām, kas īsteno produktu sertifikācijas sistēmas) un no 2010. gada 1. maija ir arī akreditētas saskaņā ar minēto standartu vai rokasgrāmatu".

([2]) OV L 165, 30.4.2004., 1. lpp.

([3]) Piemēram, kooperatīvi.

7. Shēmas prasības jāmaina tikai tad, ja pārmaiņas ir pamatotas, lai izvairītos no nevajadzīgām pielāgošanās izmaksām shēmas dalībniekiem. Jebkuras pārmaiņas shēmas prasībās savlaicīgi jāpaziņo shēmas dalībniekiem.

8. Shēmās būtu jāietver kontaktinformācija attiecībā uz visu ar shēmu saistīto dokumentāciju (tostarp, izvietojot to tīmekļa vietnē), kā arī jāizveido process, kādā tiek saņemtas piezīmes par shēmu un sniegtas atbildes uz šīm piezīmēm.

5. IETEIKUMI ATTIECĪBĀ UZ SHĒMAS PRASĪBĀM UN ATBILSTOŠAJĀM INFORMĀCIJAS NORĀDĒM

5.1. Shēmas prasību un informācijas norāžu skaidrība un pārredzamība

1. Būtu skaidri jānorāda shēmu sociālie, vides, ekonomiskie un/vai juridiskie mērķi.

2. Informācijas norādēm un prasībām būtu jābūt nepārprotami saistītām ar shēmas mērķiem.

3. Būtu skaidri jādefinē shēmas darbības joma produktu un/vai procesu ziņā.

4. Shēmas specifikācijām [1], tostarp publiskojamam specifikāciju kopsavilkumam, būtu jābūt brīvi pieejamām (piemēram, tīmekļa vietnē).

5. Shēmām, kuras darbojas citās valstīs, būtu jānodrošina specifikāciju tulkojums, ja tiek saņemts potenciālo dalībnieku vai sertifikācijas iestāžu pietiekami pamatots pieprasījums.

6. Shēmas specifikācijām būtu jābūt skaidrām, pietiekami detalizētām un viegli saprotamām.

7. Shēmām, kuras izmanto logotipus vai marķējumu, būtu jānodrošina informācija par to, kur patērētāji var atrast sīkākas ziņas par shēmu, piemēram, jānorāda tīmekļa vietnes adrese, vai nu uz produkta iepakojuma, vai tirdzniecības vietā.

8. Shēmām būtu skaidri jānorāda (piemēram, tīmekļa vietnē), ka tām nepieciešama neatkarīgas iestādes veikta sertifikācija, un jānodrošina tādu sertifikācijas iestāžu kontaktinformācija, kas sniedz šādu pakalpojumu.

[1] Varētu būt nepieciešams noteikt izņēmumus, ja shēmas specifikāciju pamatā ir tādi standarti, kas nav brīvi pieejami (piemēram, *ISO* un EN standarti).

5.2. Shēmas informācijas norāžu un prasību pamatojums

1. Visu informācijas norāžu pamatā būtu jābūt objektīviem un pārbaudāmiem pierādījumiem un zinātniski pamatotai dokumentācijai. Šiem dokumentiem būtu jābūt brīvi pieejamiem, piemēram, tīmekļa vietnē [2].

2. Shēmām, kas darbojas citās valstīs un reģionos, būtu jāpielāgo prasības atbilstoši attiecīgajiem vietējiem agroekoloģiskajiem, sociālekonomiskajiem un juridiskajiem apstākļiem un lauksaimniecības praksei, vienlaikus nodrošinot rezultātu konsekvenci dažādos kontekstos.

3. Shēmām būtu skaidri jānorāda (piemēram, tīmekļa vietnē), vai, kur un kādā mērā to specifikācijas pārsniedz attiecīgās juridiskās prasības, tostarp attiecīgā gadījumā pārskatu sniegšanas un kontroles jomā.

6. IETEIKUMI ATTIECĪBĀ UZ SERTIFIKĀCIJU UN KONTROLĒM

6.1. Sertifikācijas objektivitāte un neatkarība

1. Sertifikāciju par atbilstību shēmas prasībām vajadzētu veikt neatkarīgai akreditētai iestādei,

— ko akreditējusi valsts akreditācijas iestāde, kuru dalībvalsts izraudzījusies atbilstīgi Regulai (EK) Nr. 765/2008 saskaņā ar attiecīgajiem Eiropas vai starptautiskajiem standartiem un rokasgrāmatām, kas nosaka vispārējas prasības iestādēm, kuras īsteno produktu sertifikācijas sistēmas vai

— akreditācijas iestāde, kas parakstījusi Starptautiskā Akreditācijas foruma (*IAF*) Produktu sertifikācijas atzīšanas daudzpusējo vienošanos (*MLA*).

2. Shēmas jāļauj sertificēt jebkurai kvalificētai un akreditētai sertifikācijas iestādei bez jebkādiem ģeogrāfiskajiem ierobežojumiem.

6.2. Kontroles

Vispārīgais princips nosaka to, ka kontrolēm būtu jābūt efektīvām, skaidrām, pārredzamām, to pamatā jābūt dokumentētām procedūrām un tām jābūt saistītām ar pārbaudāmiem kritērijiem, kas ir sertifikācijas shēmu sniegto informācijas norāžu pamatā. Ja kontroles rezultāti ir neapmierinoši, būtu jāveic atbilstošas darbības.

1. Būtu jāveic shēmas dalībnieku regulāras kontroles. Būtu jābūt skaidrām un dokumentētām kontroļu procedūrām, tostarp attiecībā uz to biežumu, izlases veidošanu un laboratorijas/analītiskajiem testiem par parametriem, kas saistīti ar sertifikācijas shēmas darbības jomu.

[2] Būtu jānosaka izņēmums attiecībā uz konfidenciālu un/vai aizsargātu informāciju, kam jābūt skaidri norādītai.

2. Nosakot kontroļu biežumu, būtu jāņem vērā iepriekšējās kontroles rezultāti, produktam, procesam vai pārvaldības sistēmai piemītošie riski, kā arī iekšējās revīzijas esība ražotāju koporganizācijās, kas var papildināt trešo personu veiktās kontroles. Shēmas uzraudzītājam būtu jānosaka visu shēmas dalībnieku minimālais kontroles biežums.

3. Būtu jāveic kontroļu rezultātu sistemātisks novērtējums.

4. Parasti būtu jāizmanto iepriekš nepaziņotas kontroles un kontroles ar īsu iepriekšējā brīdinājuma termiņu (piemēram, 48 stundas).

5. Kontroļu un revīziju pamatā būtu jābūt publiski pieejamām pamatnostādnēm, kontrollapām un plāniem. Kontroles kritērijiem būtu jābūt cieši saistītiem ar shēmas prasībām un atbilstošajām informācijas norādēm.

6. Būtu jābūt skaidrām un dokumentētām procedūrām neatbilstību novēršanai, kas tiek efektīvi īstenotas. Būtu jādefinē izslēgšanas kritēriji, kas varētu noteikt to, ka:

   — apliecinājums netiek izsniegts vai tiek atsaukts,

   — tiek atsaukta dalība vai

   — tiek ziņots attiecīgajai oficiālajai izpildiestādei.

   Šajos izslēgšanas kritērijos būtu jāiekļauj vismaz juridisko pamatprasību neizpilde sertifikācijas skartajā jomā. Par gadījumiem, kad nav nodrošināta atbilstība, kas nelabvēlīgi ietekmē veselības aizsardzības jomu, būtu jāziņo attiecīgajām iestādēm saskaņā ar normatīvajām prasībām.

7. Veicot kontroli, galvenā uzmanība būtu jāpievērš tādu pārbaudāmu kritēriju analīzei, kas ir sertifikācijas shēmu izmantoto informācijas norāžu pamatā.

6.3. **Izmaksas**

1. Shēmu pārvaldītājiem būtu jāpublisko dalības maksas (ja tādas ir) un jāprasa to sertifikācijas iestādēm publiskot ar sertifikāciju un kontrolēm saistītās izmaksas attiecībā uz dažādiem shēmas dalībnieku veidiem.

2. Iespējamām neatbilstībām starp maksām, kas tiek prasītas dažādiem shēmas dalībniekiem, būtu jābūt pamatotām un samērīgām. Tām nevajadzētu kavēt noteiktas potenciālo dalībnieku grupas, piemēram, no citām valstīm, pievienoties attiecīgajai shēmai.

3. Jebkuri izmaksu ietaupījumi, kuru pamatā ir savstarpējā atzīšana un salīdzinošā vērtēšana, būtu jānodod kontrolēm un revīzijām pakļautajiem uzņēmumiem.

6.4. **Revidentu/inspektoru kvalifikācija**

Saskaņā ar vispārīgo principu revidentiem/inspektoriem būtu jābūt objektīviem, kvalificētiem un kompetentiem.

Revidentiem, kuri veic sertifikācijas revīzijas, būtu jāpārzina konkrētā nozare un jāstrādā sertifikācijas iestādēs, kuras akreditētas atbilstoši attiecīgajiem Eiropas vai starptautiskajiem produktu sertifikācijas shēmu un pārvaldības sistēmu sertifikācijas shēmu standartiem un rokasgrāmatām. Vajadzīgās revidenta prasmes būtu jāapraksta shēmas specifikācijās.

6.5. **Noteikumi attiecībā uz neliela mēroga ražotājiem**

Shēmās būtu jāietver noteikumi, kas ļauj neliela mēroga ražotājiem (īpaši, no jaunattīstības valstīm, ja attiecināms) kļūt par shēmas dalībniekiem, kā arī noteikumi par šādas iespējas veicināšanu.

7. **IETEIKUMI ATTIECĪBĀ UZ SAVSTARPĒJO ATZĪŠANU UN SALĪDZINOŠO VĒRTĒŠANU/PĀRKLĀŠANĀS AR CITĀM SHĒMĀM**

1. Ja shēmas tiek ieviestas jaunā nozarē un/vai tiek paplašināta to darbības joma, būtu jāpamato shēmas nepieciešamība. Shēmas vadītājiem pēc iespējas būtu nepārprotami jāatsaucas (piemēram, savā tīmekļa vietnē) uz citām atbilstošām shēmām, kas darbojas minētajā nozarē, politikas jomā un ģeogrāfiskajā apgabalā, un jānorāda uz tiem punktiem, kuros pieejas ir līdzīgas un vienādas. Tiem aktīvi būtu jāpēta savstarpējās atzīšanas iespējas attiecībā uz visām shēmas prasībām vai to daļu.

2. Jomās, kur noteikts, ka shēmas daļēji vai pilnībā pārklājas ar citu shēmu prasībām, shēmās būtu daļēji vai pilnībā jāatzīst vai jāpieņem to kontroļu un revīziju rezultāti, kas jau veiktas minētajās shēmās (mērķis ir neatkārtot to pašu prasību revīziju).

3. Ja nav iespējams panākt savstarpēju atzīšanu, shēmas vadītājam būtu jāveicina apvienotas revīzijas, pamatojoties uz apvienoto revīziju kontrollapām (t. i., viena apvienota kontrollapa un viena apvienota revīzija divām vai vairākām dažādām shēmām).

4. Vadītājiem, kuru shēmu prasības pārklājas, būtu arī, cik vien tas praktiski un juridiski ir iespējams, jāsaskaņo to revīzijas protokoli un dokumentācijas prasības.